

Róið á nýjum miðum:
Frumherjastarf í
sjávarútvegi þróunarlands

Dr. Sigurður G. Bogason

24. Maí 2007

Yfirlit

- Sjávarútvegur í Namibíu
 - Aðstæður skömmu eftir sjálfstæði 1990
- Ríkisfyrirtækið FISHCOR
 - Seaflower dótturfyrirtækin
 - Íslensk fjárfesting
- Menning og hugmyndamunur
- Afrakstur og árangur
- Er framtíð í fjárfestingum í þróunarlöndum?

QuickTime™ and a
TIFF (Uncompressed) decompressor
are needed to see this picture.

Namibía

- Varð sjálfstætt land 1990
- er 8 x stærra en Ísland
- íbúar um 1,7 miljón,
- landsframleiðsla per íbúa var 16 x minni en á Íslandi árið 1998

Aðalatvinnuvegir:

- námuiðnaður, landbúnaður, **sjávarútvegur** og ferðapjónusta.

Mikilvægustu útflutningsvörur:

- demantar, málmar og **sjávarafurðir**

Helstu viðskiptalönd:

- Útflutningur: Bretland, **Suður-Afríka**, **Spánn**
- Innflutningur: **Suður-Afríka**

Sjávarútvegur Namibíu

- Grundvallast á kvótakerfi og veiðigjaldi
 - Veiðiréttur til fárra ára í senn - lengd tengd hlutfalli eignarhluta heimamanna
 - “Namibianisation”
 - Helstu tegundir:
 - Lýsingur (hake) - veiddur í troll eða á línu (TAC \pm 150 þús. T)
 - Makrill og Pilchard - aðallega nótaveiðar
 - Skötuselur
 - Humar (Crayfish), djúpsjávarkrabbi
 - Túnfiskur
 - Kingklip o.fl. tegundir sem meðafli

Sjávarútvegur Namibíu (2)

- Fiskveiðistjórnunarkerfið hefur það grundvallarmarkmið að:
 - skapa arðsemi á heimavelli
 - skapa störf fyrir heimamenn
- Við sjálfstæði landsins var lítið til af innlendri reynslu, nema í fyrirtækjum sem S-Afríkumenn réðu
 - Uppsjávarfiskur í Walvis Bay
 - Humar í Lüderitz
 - Hake og botnfiskur að mestu veiddur af Spánverjum “Joint-ventures”

Sjávarútvegur Namibíu (3)

- Lögsaga færð út í 200 mílur 1990
- Spænski flotinn hélt áfram veiðum utan 12 mílna
 - Namibíumenn leigðu nokkrar stórar þyrlur og gerðu áhlaup á marga togara að ólöglegum veiðum
 - Rúmlega 10 frystiskip voru tekin og lagt við akkeri í flóanum við Lüderitz
 - Þeir sem ekki gátu eða vildu greiða háar sektir misstu skipin, þar sem þau voru gerð upptæk.
 - Spánverjar breyta um aðferðir til að halda sínu aðgengi að lýsingsveiðunum; [fóru joint-venture leiðina]

The National Fishing Corporation of Namibia Limited (FISHCOR)

- Þingið samþykkir lög (1992) um stofnun “The National Fishing Corporation of Namibia Limited (FISHCOR) til að auka þekkingu heimamanna í útgerð og vinnslu sjávarafurða
 - Hlutfé aðallega í formi lýsinga (hake) kvóta og tveggja spænskra 54 m frystitogara sem teknir höfðu verið í landhelgi og gerðir upptækir
 - FISHCOR leigir togarana með kvóta til Pescanova
 - FISHCOR kaupir Seaflower Lobster Corporation LTD í Lüderitz í byrjun ársins 1993
 - FISHCOR leitar til Nýsis hf um aðstoð við ráðningu stjórnenda til að byggja upp rekstur sinn í Lüderitz
 - Ég er ráðinn til starfa sem forstjóri FISHCOR og er kominn til Lüderitz í lok maí

Úr skýrslu Ministry of Fisheries and Marine Resources

National Fishing Corporation of Namibia Ltd

The National Fishing Corporation of Namibia Ltd., better known as Fishcor, is fully owned by the Namibian government.

Fishcor's long term aims are to:

1. be the leading fishing and fish-processing group in southern Africa within the next 10 years;
2. produce 100% value-added products for the local and export market and thereby to maximise profitability and job-creation; and
3. fully develop its human resources through training and sponsorship with the aim of becoming a group which is not reliant on expatriate skills.

**not reliant on
expatriate skills**

Lüderitz & Seaflower

- Hafnarbær í Namib eyðimörkinni
- Seaflower Lobster (SLC) átti nokkur úr sér gengin humarvinnsluhús, skrifstofur og
 - löndunarbryggju, frystigeymslu,
 - 24 humarbáta og 1 línubát
 - Slipp, skipasmíðastöð og vélaverkstæði
 - Húsnæði fyrir starfsmenn, hótél, o.fl. ➡ um 20% af öllum fasteignum í bænum
- Starfsmannafjöldi var um 600

Lüderitz & Seaflower

Lüderitz & Seaflower

- Starfsmannafjöldi var um 600
 - Um 280 fastráðnir verkamenn og sjómenn
 - Um 250 vertíðar-fiskimenn á humarflotanum
 - Um 70 í slippnum, verkstæðum og á skrifstofu
- Undirbúingur að stofnun Seaflower Whitefish (SWC) fól í sér uppgjör á starfsmannamálum
 - ☑ Fækkun sjómanna (eða tilfærslu síðar)
 - ☑ Undirbúa tilfærslu fólks frá SLC til SWC
 - ☑ Ganga frá samningum við verkalýðsfélög

Lüderitz & Seaflower

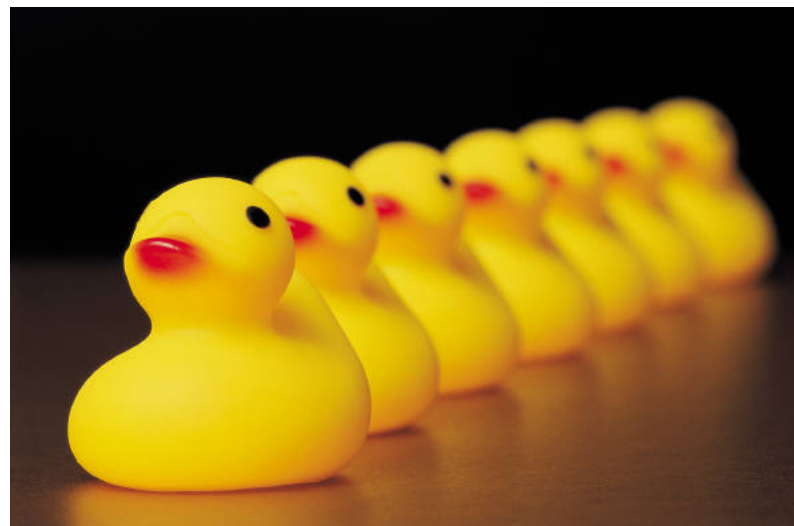
Umsáttur og óvissa

- Vertíðarsjómenn mæta á humarvertíð og bregðast æfir við þegar það fréttist að aðeins verði gerðir út 6 bátar í stað 16 árið áður!
- Skrifstofur umkringdar og gísl tekinn

Samningar og friður?

- Óeirðalögreglan frá Windhoek kemur
- Samningaumræður
- Lausn fundin
- Ókyrrð og ótti hjá SLC yfirmönnum
- Umbreyting og uppbygging heldur áfram

Bolfiskútgerð hafin í nafni SLC

- M/v Jakob Marengo skilað haustið '93
 - Skipið sent til Cape Town í yfirhalningu
 - Íslenskur skipstjóri ráðinn og fleiri yfirmenn
 - Veiðar hafnar seinni part 1993
- M/v President Agosthino Neto skilað af Pescanova í byrjun árs '94
 - Eftir lagfæringar í Cape Town og ráðningu áhafnar hófst útgerð hans

Bolfiskútgerð hafin í nafni SLC

Seaflower Whitefish Corporation LTD (SWC)

- Stofnað í júní '94 → hlutafé 30 m.N\$;
 - eignarhald → FISHCOR 78%,
19,5% Ísalda hf og 2,5% Nýsir hf
 - Kvótinn áfram hjá FISHCOR & SLC, en nytjaréttur framseldur til SWC til 10 ára.
 - Hlutfé FISHCOR greitt inn aðallega sem togarar og eignir frá SLC sem nýtanlegastar voru fyrir bolfiskveiðar og vinnslu ásamt grunnhlutafjárframlagi,
 - Ísalda hf greiddi 500 þús USD og lagði til ísfisktogara, sem hlaut nafnið REX, ásamt þekkingaryfirfærslusamningi sem metinn var til fjármunaígildis

Seaflower Whitefish Corporation LTD (SWC)

- Marfrio s.a. í Vigo á Spáni gerist samningsbundinn kaupandi fyrir allar lýsingsafurðir SWC
- Sölu- og markaðssamningur gerður við Íslenskar sjávarafurðir hf varðandi frystar afurðir til Evrópu og Ameríku
- Talsverð vinna lögð í að meta markaði og aðferðir Spánverja við veiðar o.fl.
 - Spánn sem stærsti neytandi lýsingsafurða ≥ 500 þús. tonn / ári er leiðandi þekkingaraðili á lýsingi (hake)

Seaflower Whitefish Corporation LTD (SWC)

- Íslendingar voru að vissu marki sporgöngumenn á **nýjum miðum**
- Þekking okkar var til reiðu fyrir heimamenn og mikið lagt upp úr miðlun til þeirra, en svo var **ekki háttur þeirra spænsku!**
- Unnið með ÞSSÍ
 - Samvinna um námskeiðahald fyrir fiskverkafólk
 - Gæðamál
 - Hreinlæti og gerla
 - Námskeið prufukeyrð fyrir stóra hópa verkafólks hjá SWC
 - Kadettar úr sjómannaskólanum í Lüderitz teknir um borð í skip félagsins til þjálfunar
 - Frambærilegar konur sem tóku þátt í fullorðinsfræðslu valdar til ábyrgðarstarfa hjá SWC

Seaflower Whitefish Corporation LTD (SWC)

Rekstur og starfsfólk tengt bolfiskveiðum og vinnslu var færð frá SLC til SWC

- Helstu áfangar:
 - Ýmsir yfirmenn í vinnslu og á skipin ráðnir frá Íslandi
 - Nýsir hf aðstoðaði við forval á mannskap
 - Landvinnslufrystihúsi komið af stað,
 - Ísverksmiðja keypt frá S.A. og sett upp hjá frystigeymslunni
 - Fleira landvinnslufólk tekið inn í áföngum eftir að ísfiskveiðar jukust með komu REX
 - Mikill og stöðugur þrýstingur frá yfirvöldum um að ráða sem flest fólk til vinnu
 - t.d. var kójum fjölgað verulega í REX og var áhöfn togarans a.m.k. 32 menn

Fjárfesting og rekstur

- Rekstur útgerðar og vinnslu í Namibíu:
 - Fjárstreymisvandi stöðugt vandamál í byrjun,
 - Bankakerfi ágætt, en afurðalán óþekkt
 - Mikil og hröð uppbygging fjárfrek
 - Hlutafjársjóðir nýttir og yfirdráttarlán
 - Lán frá NDF mikilvægt til að koma landvinnslunni á laggirnar
 - Meira þurfti til og kom FISHCOR inn með 10 m.N\$ sem vaxtalaust rekstralán í mar/apríl 1995 (sem breyta átti í aukið hlutafé síðar), jafnframt vilyrði um að 15 m.N\$ gætu fylgt síðar,

Fjárfesting og rekstur

- FISHCOR ákvað að losa um hluta eigna SLC til að bæta fjárstreymi og var þetta fé að verulegu leiti lánað til SWC sem rekstrarfjármögnun
 - Mussels farm seldur haustið '94
 - Strand Hotel selt í feb. '95.
- SLC sem átti allt húsnæði starfsmanna sem nú var nýtt af starfsfólki SWC leigði það til systurfélagsins á lágmarksskjörum

Fjárfesting og rekstur

Á móti kom:

- Flutningur meginþorra starfsmanna SLC til SWC skapaði grunn að arðbærum rekstri þess félags af 25 tonna humarkvóta þess og
- Samrekstur skrifstofuhalds fyrir félögin jók heildarhagkvæmni
- SLC gat lagt út í breytingar á 2 humarbátum til veiða á túnfiski, sem reyndust arðsamar

Fjárfesting og rekstur

Mismunandi viðhorf - menning

“Vertu sem Rómverji þegar þú ert gestur þar” !

- Núningur varð milli viðhorfa hvíttra heimamanna og íslenskra starfsmanna
- Frjálsræði landans og viðhorf sköpuðu streitu í litlu samfélagi
 - Samfélagsleg “tabú” ekki virt?
- Almennt gékk samvinna við svarta og litaða íbúa vel

Reyndust þetta gjöful mið?

“Þeir fiska sem róa”

- Íslensku fjárfestarnir öðluðust mikla reynslu
- Rekstraruppbygging tók lengri tíma en ætlað var
- Væntingar um ítök og áhrif umfram eignarhluta óraunhæf og óeðlileg krafa í fjárfestingum í þróuðum sem og þróuðum löndum

Reyndust þetta gjöful mið?

“Þeir fiska sem róa”

- Endurfjármögnun 1999 með NSA, NDF og ÍS / SÍF skilaði sér í auknum hagnaði af rekstri
- Hlutur íslensku fjárfestanna var seldur til FISHCOR 2004 með ágætum hagnaði
- Hið spænska Marfrio keypti svo 10% í SWC af FISHCOR

Staðan eftir að íslenskir fjárfestar fara út úr SWC

Wednesday, December 22, 2004 - Web posted at 7:25:18 GMT

Tons of fish 'dumped' at Luderitz because of staff shortage

Friday, October 7, 2005 - Web posted at 7:11:52 GMT

Fishcor in battle for survival

Monday, October 24, 2005 - Web posted at 7:46:44 GMT

Fishcor board defends chief executive

*JOHN GROBLER

THE Board of Fishcor has come out in defence of its CEO Ronnie Coppin, under fire for alleged cronyism and mismanagement at the struggling Luederitz-based State-owned fishing company.

Er framtíð í frekari útrás

- Já - margir Íslendingar hafa öðlast reynslu í alþjóðlegum fjárfestingum
 - Í Evrópu, og öðrum þróuðum mörkuðum
 - Margir í þróunarlöndum
 - Fjármagn til staðar til að geta komið hlutum í framkvæmd og hafa stjórnunarleg ítök í samræmi við fjárfestinguna
 - **ÁHÆTTAN VERÐUR ÁVALLT TIL STAÐAR**
 - Er aðallega samfélagsleg - Stjórnarfar og menning þess lands sem unnið er í

Hvers er krafist í fjárfestingarverkefnum

- **T**raceable
- **R**esponsible
- **U**nderstanding
- **S**ustainable
- **T**ransparent

Möguleg sóknarfæri

Verða að byggja á eigin þekkingu

- Fiskveiðar?
- Fiskeldi?
- Matvælavinnsla
- Tæknibúnaður?
- Heilbrigðis- og menntageirinn?
- Orkuvinnsla og nýting vistvænna orkugjafa?
- Fjármálaþjónusta?

Umsvif íslenskra útgerða aukast í Afríku

Íslenskar útgerðir sækja í sig veðrið í Afríku. Sjólkaskip gera sjö skip út frá Vestur-Afríku og stærsta skip íslenska flotans siglir á svipaðar slóðir í sumar. Fiskveiðiskipin eru fljótandi verksmiðjur sem koma til hafnar á tveggja ára fresti.

SJÁVARÚTVEGUR Umsvif íslenskra útgerðarfyrirtækja í Afríku eru að aukast. Sjólkaskip gera sjö skip út frá ströndum Marokkó og Míritaníu í Vestur-Afríku. Flaggskip íslenska flotans, Engey RE-1, er einnig á leið til veiða á sömu slóðum, á vegum dótturfélags Samherja.

Magnús Guðmundsson, sem var nýlega ráðinn skipstjóri á Engeynni, hefur veitt undan ströndum Vestur-Afríku í nýu ár og er ánægður með veruna í Afríku. „Það er

fínt að veiða þarna, alltaf gott veður og engar frosthörkur.“

Magnús segir útgerðina allt öðruvísi ytra en hér heima. Skipin séu í raun fljótandi verksmiðjur sem komi ekki til hafnar nema á tveggja ára fresti. Með hjálp flutningaskips er landað og skipt um áhöfn á nokkurra mánaða fresti.

Bæði Engey og skipin sjö sem Sjólkaskip gera út veiða makríl og sardínu ásamt öðrum fisktegundum undan ströndum Marokkó og Míritaníu. Kvóti Sjólkasipa í Mar-

okkó er um áttatíu þúsund tonn en í Míritaníu er fiskveiðikerfi sem svipar til sóknardagakerfisins hér heima. Þar er aflinn meiri en í Marokkó að sögn Haralds Guðmundssonar framkvæmdastjóra, en Sjólkaskip hafa gert út af ströndum Afríku í tíu ár.

Nákvæmar tölur um kvóta Engeyjar liggja ekki fyrir en Þorsteinn Már Baldvinsson, forstjóri Samherja, gerir ráð fyrir að hægt verði að gera þar út stóran hluta ársins.

- sfs

Takk fyrir

Sigurður G. Bogason

sigurdur.bogason@markmar.is

Fiskað
eftir
góðum
hugmyndum!